

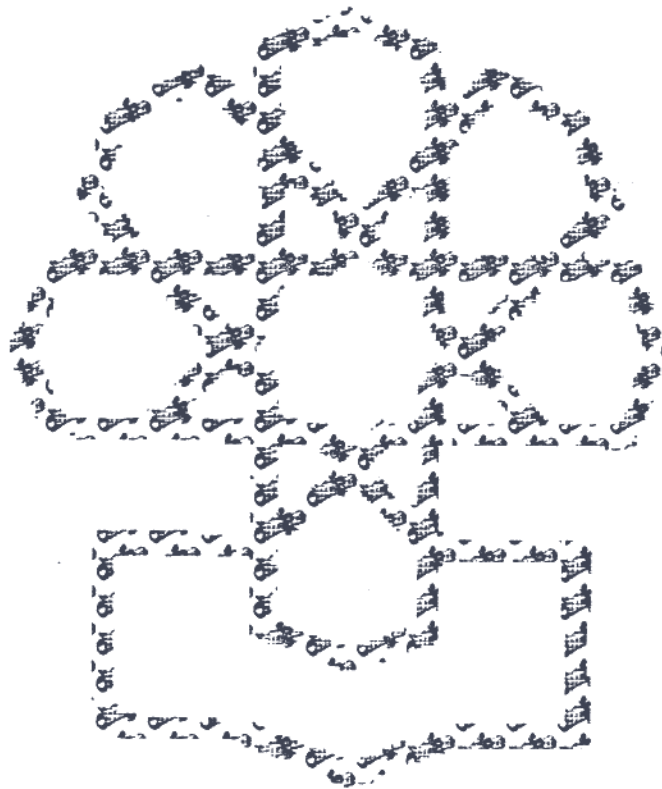
۲۵۳۰
۲۵۴

۴۴

۱۳۶۱



فرهنگ و هنر در دو برنامه



معاونت پژوهشی
تیر ۱۳۷۶

کار: گروه (۲) خدمات پژوهشی

۵۰۷۹

کد گزارش: ۱۱۰۲۵۳۰

فرهنگ و هنر در دو برنامه

کد گزارش: ۱۱۰۲۵۳۰

فهرست مطالب

۱- مقدمه	۲
۲- برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	۲
۱-۲- بررسی میزان تحقق هدف های کمی برنامه اول	۲
۲-۲- بررسی میزان تحقق هدف های کیفی و سیاست های اصلی برنامه اول	۳
الف- هدف های کیفی و سیاست های اصلی برنامه اول	۳
ب- سیاست های اصلی اجرا شده در برنامه اول	۳
ج- مهمترین سیاست های اصلی برنامه اول که اقدامات لازم برای اجرای آنها اتخاذ شده است ..	۴
۳- برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران	۴
۱-۳- میزان تحقق هدف های کمی برنامه دوم در سال ۱۳۷۴	۴
۲-۳- میزان تحقق هدف های کیفی و سیاست های اصلی برنامه دوم در سال ۱۳۷۴	۴
الف- هدف های کیفی و سیاست های اصلی اجرا شده در سال ۱۳۷۴	۴
ب- سیاست های اصلی اجرا شده در سال ۱۳۷۴	۵
ج- مهم ترین سیاست های برنامه دوم که در سال ۱۳۷۴ اقدامات لازم برای اجرای آنها	
اتخاذ نشده است	۵

یکی از تعریف‌های نسبتاً جامع از مفهوم فرهنگ، در سال ۱۸۷۱ میلادی، توسط «تایلور»، ارائه شده است. وی می‌گوید: «فرهنگ عبارت است از مجموعه پیچیده‌ای از علوم، دانش‌ها، هنرها، افکار و اعتقادات. قوانین و مقررات، آداب، رسوم و سنت‌ها و به طور خلاصه، کلیه آموخته‌ها و عادت‌هایی که یک انسان به عنوان عضو جامعه اخذ می‌کند». مهم‌ترین اهداف غایی فعالیت‌های فرهنگی عبارت است از: ارتقا و رشد فضایل اخلاقی و آگاهی‌های عمومی و به طور کلی بهبود کیفیت زندگی. بر این اساس وظایف متنوع و متعددی در ابعاد مختلف حمایتی، هدایتی، ارشادی و اجرایی به عهده دستگاه‌های متولی فعالیت‌های فرهنگی گذاشته شده است.

این گزارش به منظور بررسی عملکرد بخش فرهنگ و هنر در سال‌های گذشته و مقایسه آن با هدف‌های برنامه اول و دوم تهیه شده است.

۲- برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.

۲-۱- بررسی میزان تحقق هدف‌های کمی برنامه اول

هدف‌های کمی برنامه اول و میزان تحقق آنها در جداول ۱ و ۲ نشان داده شده است. میزان تیراژ مطبوعات در سال‌های برنامه اول بیشتر از هدف‌های برنامه بوده است. بنابر پیش‌بینی، باید در سال ۱۳۷۲، ۳۲۰ میلیون نسخه مطبوعات در کشور چاپ و منتشر می‌شد. عملکرد این شاخص نشان می‌دهد که در سال یاد شده، تعداد ۴۸۹ میلیون نسخه مطبوعات منتشر گردیده که این رقم به معنای آن است که ۵۳ درصد بیشتر از هدف برنامه تیراژ داشته‌ایم.

عملکرد شاخص انتشار کتاب، تقریباً معادل هدف‌های برنامه بوده است. علت اصلی عدم افزایش انتشار کتاب بیش از هدف‌های برنامه، افزایش قیمت کاغذ بوده است.

تعداد مراجعان به کتابخانه‌های عمومی در سال ۱۳۷۲ حدود ۱۴ میلیون نفر بوده است که نسبت به هدف برنامه ۴۹ درصد بیشتر است. علت اصلی این رشد، افزایش تعداد کتابخانه‌ها از طریق بخش دولتی و غیردولتی و افزونی فعالیت کتابخانه‌های موجود است.

عملکرد تولید کتاب کودکان و نوجوانان در سال‌های ۱۳۶۸ و ۱۳۶۹ بیش از هدف برنامه و در سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۲ کمتر از آن بوده است. به گونه‌ای که در سال ۱۳۷۲ تنها ۵۸ درصد هدف برنامه محقق شده است که علت اصلی آن افزایش قیمت کاغذ بوده است.

درصد تحقق هدف اجرای نمایش‌های تأثیری از سال ۱۳۷۰ به بعد بیش از هدف‌های برنامه بوده است. به گونه‌ای که در سال ۱۳۷۲ تعداد ۹۶۵۰ مورد نمایش تأثیری در کلیه مراکز فرهنگی و سالن‌های عمومی اجرا شده است که ۲۷۲ درصد بیش از هدف برنامه است. علت اصلی این امر غیرواقعیتهای برنامه و نیز افزایش فعالیت‌های مربوط به هنرهای نمایشی و تأثیری در سطحی گسترده‌تر از مجامع رسمی بوده است.

بنابر پیش‌بینی برنامه مقرر بود در سال ۱۳۷۲ تعداد ۷۰۰ هزار نفر از کودکان و نوجوانان تحت

آموزش‌های آزاد فرهنگی و هنری قرار بگیرند. عملکرد این شاخص نشان می‌دهد که در سال یاد شده ۱/۵ میلیون نفر از کودکان و نوجوانان تحت آموزش‌های فوق‌قرار گرفته‌اند (۱۱۴ درصد بیش از هدف برنامه). علت اصلی این امر، توسعه فعالیت‌های مربوط به آموزش‌های آزاد فرهنگی و هنری می‌باشد که از منابع درآمدزای شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان تأمین شده است. هدف‌گذاری‌های انجام شده در زمینه احیا و تعمیر بناهای تاریخی در هیچ یک از سال‌های برنامه اول کاملاً محقق نشده است.

در خصوص شاخص‌های تعداد بازدید کنندگان از موزه‌ها و اماکن تاریخی و آموزش قاریان قرآن کریم نیز هدف‌های برنامه محقق نشده و در مقابل عملکرد شاخص‌های برگزاری کلاس آموزش قرآن کریم، چاپ و انتشار قرآن کریم و رسیدگی به امور تولید موقوفه‌ها بیشتر از هدف برنامه بوده است (جدول شماره ۱).

میزان تحقق هدف‌های اعتباری بخش فرهنگ و هنر در سال‌های برنامه اول توسعه در جدول شماره ۱ نشان داده شده است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود از سال ۱۳۷۱ به بعد اعتبارات این بخش افزایش‌های قابل توجهی یافته است به گونه‌ای که میزان اعتبارات اختصاص یافته به آن در سال ۱۳۷۲ معادل ۶۰۰ درصد بیش از هدف برنامه بوده است.

۲-۲- بررسی میزان تحقق هدف‌های کیفی و سیاست‌های اصلی برنامه اول

الف- هدف‌های کیفی و سیاست‌های اصلی بخش در برنامه اول

مهم‌ترین هدف‌های کیفی و سیاست‌های اصلی بخش فرهنگ و هنر در برنامه اول توسعه به شرح زیر است:

- پرورش و تعالی انسان با ارزش‌های والا و جهان‌شمول اسلامی؛
- بازیافت دقیق معارف و مفاهیم ارزشی و فرهنگ و هنر اسلامی و نشر و تبلیغ آن در ایران و جهان؛
- تقویت روحیه ملی، تشویق و ارتقای حس احترام به قانون و حقوق انسان و حفظ آزادی او و تعمیق و گسترش حس وظیفه‌شناسی و ایثار در جامعه؛
- اولویت دادن به کودکان و نوجوانان و جوانان و اقشار و مناطق محروم در برنامه‌های فرهنگی و هنری داخل کشور؛
- اولویت دادن به کشورهای و مجامع اسلامی و ایرانیان در برنامه‌های فرهنگی و هنری خارج از کشور؛
- اولویت دادن به آموزش و تربیت نیروی انسانی و پرورش استعدادها و خلاقیت‌ها و نیز طرح‌های حمایتی در مجموعه برنامه‌های فرهنگی و هنری؛
- جلوگیری از کاهش شاخص نسبت ظرفیت‌های موجود به جمعیت کشور (به عنوان حداقل مبنای گسترش)؛
- هدایت سرمایه‌گذاری‌ها و مشارکت‌های مردمی در جهت تأمین نیازهای عمده بخش.

ب- سیاست‌های اصلی اجرا شده در برنامه اول

- مهم‌ترین سیاست‌های اصلی اجرا شده در بخش، به شرح زیر بوده است:
- اولویت دادن به برنامه‌های فرهنگی و هنری کشورها، مجامع اسلامی و ایرانیان خارج از کشور؛
 - اولویت دادن به آموزش و تربیت نیروی انسانی، پرورش استعدادها و خلاقیت‌ها و نیز طرح‌های حمایتی

- در مجموعه برنامه‌های فرهنگی و هنری؛
- همکاری در زمینه معرفی مبانی و هدف‌های انقلاب از راه امور انتشاراتی و برگزاری مجامع فرهنگی و هنری، نمایشگاه‌ها و مسابقه‌های فرهنگی؛
 - گسترش فعالیت‌های حوزه‌ای در کشورهای آفریقایی، امریکای لاتین و برخی کشورهای اسلامی با اعزام روحانی یا ایجاد پایگاه‌های فعال؛
 - گسترش، عمران، بازسازی و احیای موقوفات و اماکن متبرکه اسلامی به منظور افزایش عواید و بهره‌برداری بهینه از آنها؛
 - اولویت در ترجمه کتاب‌های مرجع، منابع پژوهشی و انتشار اسناد و مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی؛
 - ایجاد تنوع در مطبوعات کشور و حمایت از نشریه‌های فرهنگی.
- ج- مهم‌ترین سیاست‌های اصلی برنامه اول که اقدامات لازم برای اجرای آنها اتخاذ نشده است
- جلوگیری از کاهش شاخص ظرفیت‌های موجود نسبت به جمعیت کشور به عنوان حداقل مبنای گسترش؛
 - هدایت سرمایه‌گذاری‌ها و مشارکت‌های مردمی در جهت تأمین نیازهای عمده بخش؛
 - تقویت ظرفیت‌های پژوهشی و اطلاعاتی و پایه‌ای نمودن نظام آماری در برنامه‌ریزی و ارزشیابی فعالیت‌ها؛
 - عدم مقابله مؤثر با آثار نامطلوب ابزار و تجهیزات فرهنگی مدرن مورد استفاده کشورهای خارجی؛
 - عدم ایجاد تشکیلات مناسب و هماهنگی مؤثر بین نهادها و دستگاه‌های فرهنگی و هنری مختلف.

۳- برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

- ۱-۳- میزان تحقق هدف‌های کمی برنامه دوم در سال ۱۳۷۴
- هدف‌های کمی برنامه دوم توسعه در سال ۱۳۷۴ و میزان تحقق آنها در جدول شماره ۳ نشان داده شده است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، میزان عملکرد کلیه موارد هدف‌گذاری شده، به غیر از هدف مربوط به تولید و انتشار خبر، بیش از اهداف برنامه بوده است. بیشترین میزان تحقق مربوط به آموزش قرآن کریم، آموزش‌های آزاد هنری، ایجاد نمایندگی‌های خبری در خارج از کشور و مراجعه به کتابخانه‌های عمومی بوده است.
- بررسی عملکرد اعتباری بخش در سال ۱۳۷۴ نیز نشان‌دهنده تحقق ۱۴۴ درصد هدف برنامه است. میزان تحقق اعتبارات عمرانی (۱۷۵ درصد) بیش از اعتبارات جاری (۱۳۰ درصد) بوده است (جدول شماره ۴).
- ۲-۳- میزان تحقق هدف‌های کیفی و سیاست‌های اصلی برنامه دوم در سال ۱۳۷۴
- الف- هدف‌های کیفی و سیاست‌های اصلی بخش، در برنامه دوم
- مهم‌ترین هدف‌های کیفی و سیاست‌های اصلی بخش در برنامه دوم، به شرح زیر است:
- معرفی و ترویج شخصیت، اخلاق، افکار و آثار حضرت امام خمینی (ره)؛
 - گسترش و تقویت و تعمیق فرهنگ و هنر اسلامی و تبلیغات دینی در داخل و خارج از کشور؛
 - هدایت استعدادها و خلاقیت‌های فرهنگی نسل جوان و رشد پرورش فکری کودکان و نوجوانان در جهت

تحکیم مبانی اعتقادی و رشد تربیت اسلامی آنان؛

- ترویج و اعتلای فرهنگ مطالعه و کتابخوانی؛

- افزایش رشد کمی و کیفی مطبوعات در عرصه ملی و بین‌المللی؛

- گسترش آموزش زبان، تاریخ و ادب فارسی در عرصه بین‌المللی؛

- تبیین و تقویت نظام فرهنگی کشور؛

- اولویت دادن به کودکان و نوجوانان در برنامه‌های فرهنگی و هنری؛

- مشارکت شهرداری‌ها در اداره امور کتابخانه‌های عمومی در شهرها.

ب - سیاست‌های اصلی اجرا شده در سال ۱۳۷۴

مهم‌ترین سیاست‌های اجرا شده در بخش فرهنگ و هنر در سال ۱۳۷۴ به شرح زیر است:

- تمرکززدایی از فعالیت‌های اجرایی؛

- تشویق مشارکت بخش خصوصی؛

- تأکید بر تحقیق و پژوهش در فرهنگ؛

- توجه به فرهنگ جبهه و جنگ در تئاتر و سینما و ادبیات؛

- توجه خاص به احیا و اشاعه معارف اسلامی.

ج - مهم‌ترین سیاست‌های برنامه دوم که در سال ۱۳۷۴ اقدامات لازم برای اجرای آنها اتخاذ نشده است

مهم‌ترین سیاست‌های برنامه دوم که برای اجرای آنها اقدامات لازم اتخاذ نشده، که در عین حال مهم‌ترین

نقاط ضعف بخش نیز می‌باشند، به شرح زیر است:

- پایین بودن سطح سرمایه‌گذاری‌های جدید و نبود امکانات متناسب با پیشرفت فعالیت‌های فرهنگی؛

- ضعف کیفی نیروی انسانی و مدیران فرهنگی و کمبود نیروی انسانی متخصص در این بخش؛

- عدم توجه کافی به نقش فرهنگ در توسعه کشور؛

- ضعف آگاهی عمومی در مورد فرهنگ اسلامی، آثار سوء فرهنگ گذشته، تأثیر نفوذ فرهنگ‌های بیگانه به

دلیل دسترسی به رسانه‌های گروهی بین‌المللی؛

- عدم تفکیک دستگاه‌های سیاست‌گذار و مجریان امور فرهنگی، هنری و تبلیغی؛

- عدم متمرکز سازی سیاست‌گذاری بخش فرهنگ؛

- وجود دوباره کاری‌ها و انجام کارهای موازی به سبب مشخص نبودن محدوده وظایف دستگاه‌ها و

نهادهای ذی‌ربط؛

- ضعف نظام ارزشیابی و کنترل کیفی فعالیت‌های فرهنگی در جامعه.

جدول ۲- عملکرد اعتبارات بخش فرهنگ و هنر در سال های ۱۳۶۸ تا ۱۳۷۲

و مقایسه آن با هدف های برنامه اول (میلیون ریال)

سال	برنام	عملکرد	درصد تحقق
۱۳۶۸	۱۹۸۴۶	۲۲۱۹۷	۱۱۲
۱۳۶۹	۲۵۹۶۴	۳۱۴۲۰	۱۲۱
۱۳۷۰	۲۹۷۴۰	۲۸۹۵۳	۹۷
۱۳۷۱	۳۱۷۰۰	۷۲۵۶۴	۲۲۹
۱۳۷۲	۴۰۹۵۰	۲۸۷۶۰۰	۷۰۲

مأخذ- مجلس شورای اسلامی، قانون بودجه سال های مربوطه.

- مجلس شورای اسلامی، قانون برنامه اول.

جدول ۳- عملکرد بخش فرهنگ و هنر در سال ۱۳۷۴ و مقایسه آن با اهداف برنامه

ردیف	عنوان	برنامه	عملکرد	درصد تحقق
۱	مراجعه به کتابخانه های عمومی	۱۷۰۰۰	۳۱۰۶۸	۱۸۳
۲	اجرای نمایش های تئاتری	۶۵۰۰	۶۴۹۴	۱۰۰
۳	آموزش های آزاد هنری	۳۱۵۰۰	۸۲۰۰۰	۲۶۰
۴	تجهیز کانون های فرهنگی و هنری مساجد	۲۰۰	۳۰۰	۱۵۰
۵	تعداد کتابخانه های عمومی	۸۶۶	۹۰۰	۱۰۴
۶	تولید و انتشار خبر	۶۲۹۶۰	۵۵۰۰۰	۸۷
۷	ایجاد نمایندگی های خبری در خارج از کشور	۲	۴	۲۰۰
۸	اجرای برنامه های نمایشی	۲۰۲۲	۲۱۰۲	۱۰۴
۹	کودکان و نوجوانان	۲۸۵	۳۸۰	۱۳۳
۱۰	تعداد کتابخانه ها و مراکز فرهنگی و هنری کودکان و نوجوانان	۱۸۵	۲۲۶	۱۲۲
۱۱	تولید کتاب کودکان و نوجوانان	۲۴۶۰	۳۶۷۲	۱۴۹
۱۲	آموزش های آزاد فرهنگی و هنری کودکان و نوجوانان	۱۱۲۷۰	۶۰۰۰۰۰	۵۳۲
	آموزش قرآن کریم			

مأخذ: سازمان برنامه و بودجه، گزارش اقتصادی سال ۱۳۷۴.

جدول ۴- عملکرد اعتبارات بخش فرهنگ و هنر در سال ۱۳۷۴

و مقایسه آن با اهداف برنامه (میلیون ریال)

عنوان	برنامه	عملکرد	درصد تحقق
اعتبارات جاری	۲۳۴۳۰۰	۳۰۵۳۲۸	۱۳۰
اعتبارات عمرانی	۱۰۴۴۰۰	۱۸۲۲۱۹	۱۷۵
جمع کل	۳۳۸۷۰۰	۴۸۷۵۴۷	۱۴۴

مأخذ- مجلس شورای اسلامی، قانون برنامه دوم توسعه.

- سازمان برنامه و بودجه، گزارش اقتصادی در سال ۱۳۷۴.